

of words, according to their natural or received meanings, (in Rhetoric). — b) (in Logic,) the implied description of any property in the term designing it, (as of redness in the word red, etc.) Wird mit Ausnahme der zweiten Bed. auf रुक् mit नि zurückgeführt. निवृत्त Çāk. 96, v. 1. fehlerhaft für विवृत्त.

निवृत्तप्रपञ्च (नि०-प० + ब०) m. Darbringung des ausgeweideten Thieres, Bez. eines der regelmässigen Havirjaḡña, Z. d. d. m. G. IX, LXXIII. Çāk. Çā. 6, 1, 33. Schol. zu Kāṭh. Çā. 570, 24. 573, 7. 574, 16. fgg. Bhaviṣṣja-P. in Verz. d. Oxf. H. 30, b, 8. Vgl. निवृत्तप्रपञ्चति Verz. d. B. H. No. 239.

निवृत्ति (von वृक् mit निम्) f. Berühmtheit: चतसृष्वपि — विद्यामु निवृत्तिमागता Kir. 2, 6. nach MALLIN. = प्रसिद्धि.

निवृत्त und निवृत्ताप्य s. u. निरुपाप्य.

निवृत्तपण (von निवृत्तप्य् 1) adj. bestimmend, definierend: काव्यस्वप्न-निवृत्तपणो नाम प्रथमः परिच्छेदः Śāu. D. 8, 14 und in den Unterschriften der übrigen Kapitel. — 2) n. Erscheinung, Gestalt: प्रच्छन्ना हि महात्मानश्चरति पृथिवीमिमाम् । देवेन विधिना युक्ताः शास्त्रेकैश्च निवृत्तपणैः ॥ MBh. 3, 2802. — b) das Bestimmen, Feststellen, Definiren Bhāg. P. 5, 3, 5. Mārk. P. 16, 69. Çāk. zu Bṛh. Ār. Up. S. 67. 90. MADHUS. in Ind. St. 4, 20, 4. KULL. zu M. 3, 130, 231. 11, 46. BHATTOTP. zu VARĀH. LAUGH. 8, 1. ०णा f. dass. Çāk. zu Bṛh. Ār. Up. S. 132. — Nach H. an. 4, 81 und MED. n. 100 bedeutet das n.: 1) अवलोकन oder अवलोक; 2) विचार; 3) निर्दर्शन.

निवृत्तप्य् s. u. त्रप्य् mit नि.

निवृत्तपिति (von निवृत्तप्य्) f. Bestimmung, Feststellung eines Begriffs Çāk. zu Bṛh. Ār. Up. S. 8.

निवृत्त्य (wie eben) adj. zu bestimmen, festzustellen: नाहं गुणो दोषो वेति निवृत्त्यस्तेषु दृश्यते MBh. 12, 3021.

निवृत्त्यन् s. u. निरुत्त्यन्.

1. निवृत्त (von 1. ऊक् mit निम्) m. 1) ein ausreinigendes Klystier H. an. 3, 765. MED. h. 18. Suçr. 4, 10, 6. 2, 198, 2. 10, 11. 220, 15. 426, 6. — 2) = निग्रह (1) H. an.

2. निवृत्त m. = तर्क (von 2. ऊक् mit निम्) H. an. = ऊहप्रूय (निम् + ऊक्) und निश्चित MED. logic, disputation; a complete sentence, one having no ellipsis; certainty, ascertainment Wils.

निवृत्तण (von 1. ऊक् mit निम्) n. das Ausreinigen vermittelt eines Klysters Suçr. 2, 409, 21. ०वस्ति Verz. d. B. H. 284 (XXV).

निर्वृत्त m. N. pr. eines Rudra Viṣṇu-P. in VP. 121, N. 17. — Vgl. 1. निर्वृत्ति.

1. निर्वृत्ति (von वृत् mit निम्) 1) f. Auflösung, Verderben, Untergang AK. 4, 2, 2. H. 1380. an. 3, 272. fg. MED. t. 116. वेत्या हि निर्वृत्तीनां परिवर्जम् RV. 8, 24, 24. 1, 164, 32. निर्वृत्तिरूपस्यै 7, 104, 9. दृष्टा त्वा पातु निर्वृत्तिरूपस्थात् 10, 18, 10. 161, 2. ÇAT. Bā. 7, 2, 4, 9. ०गृहीत 5, 2, 3. TS. 5, 2, 4, 3. 6, 2, 4. Kāṭh. 13, 5. 36, 10. Kauç. 97. m. so v. a. Fluch: यथा मुनेः सुतोक्ता निर्वृत्तिस्तत्तकाप्यः Bhāg. P. 4, 19, 4. — 2) f. personif. eine Genie des Todes und der Verwesung, häufig zusammen genannt mit Mṛtju, Arāti und ähnlichen. HALĀ. 1, 86. RV. 10, 163, 1. 7, 37, 7. AV. 7, 70, 1. 8, 1, 21. 12, 2, 3. 3, 17. VS. 9, 25. Sie bindet den Sterblichen mit

ihren Stricken AV. 4, 31, 2. 4, 36, 10. 6, 63, 1. 2; vgl. सिनावैना निर्वृत्ति-मृत्योः पाशैः 3, 6, 5. At. Bā. 2, 15. 4, 10. TBā. 1, 6, 1. 1. 3, 3. ÇAT. Bā. 7, 2, 1. 10, 15. Taitt. Ār. 1, 28, 1. अवकीर्णी तु कापोन गर्दभेन चतुष्पद्ये । पाकयज्ञविधानेन यजेत निर्वृत्तिं निशि ॥ M. 11, 118. निर्वृत्तिं त्वभिचरन्त्यजेत् Bhāg. P. 2, 3, 9. अरुतुर्दे परुषं तीक्ष्णवाचं वाक्काण्डैर्वितुदत्तं मनुष्यान् । विद्यादलदमीकतमं जनानां मुखे निबद्धा निर्वृत्तिं वक्तुम् ॥ MBh. 1, 3559 = 3, 1267. जगार्ति निर्वृत्तिर्देवी ज्योतीषि निर्वृत्तिरपि 12, 4514. VARĀH. Bṛh. S. 33, 2. Gemahlin Adharma's und Mutter Bhaja's, Mahābhaja's und Mṛtju's MBh. 1, 2618. fg. Tochter Adharma's von der Himśā und Mutter Naraka's und Bhaja's Mārk. P. 50, 29. Gemahlin Mṛtju's 33. Ihr gehört die südliche Gegend AV. 18, 3, 26. VARĀH. Bṛh. S. 53, 3. 85, 76. m. als Welthüter H. an. MED. निर्वृत्तिः श्यामो वायुर्ध्रुवः प्रशस्यते Mit. 141, 3 v. u. Sie ist Regentin des Gestirns Mūla Çāk. Gṛh. 1, 26. VARĀH. Bṛh. S. 98, 1. Männlich gedacht Bhāg. P. 4, 8, 2. mit dem After in Verbindung gebracht 2, 6, 8. 3, 12, 26. 4, 25, 53. 29, 14. N. pr. eines Rudra MBh. 1, 2566. 4825. HARIV. 14169. MATSJA-P. in VP. 121, N. 17. — 2) f. Erdgrund, Tiefe (wohl als Sitz der Auflösung und Verwesung) Nir. 2, 7. भूमिरिति त्वभिप्रमन्वते जना निर्वृत्तिरिति त्वाहं परि वेद सर्वतः AV. 6, 84, 1. VS. 12, 64. नत्तं नाकं निर्वृत्तिर्वशात् RV. 7, 58, 1; vgl. ÇAT. Bā. 5, 2, 3. 7, 2, 1. — Vgl. निर्वृत्त.

2. निर्वृत्ति (निम् + ऋति Unglück) adj. = निरुपद्रव von keiner Widerwärtigkeit betroffen H. an. DHAR. im ÇKDā.

निर्वृत्त्यै (von वृत् mit निम्) UNĀDIS. 2, 8. m. Verderben: द्वेषवाचस्ते निर्वृत्त्यै संवत्सम् RV. 7, 104, 14. AV. 5, 3, 9. Personif. Verderber 6, 93, 1. Bez. eines best. Agni 12, 2, 14. Nach UGĀVAL. der Sāma-Veda.

निर्वृत्तै (von रिच् mit नि) m. etwa bleibender Besitz, Eigentum: आ निर्वृत्तमुत् प्रियमिन्द्र दधि जनानाम् RV. 8, 24, 4. ausserdem nur loc. (eigenthümlich) bleibend, auf die Dauer, für immer: यस्तं इन्द्र प्रियो जनो ददाद्दत्तमिन्द्रेके अद्रिवः सखा ते RV. 7, 20, 8. 18, 23. 90, 3. स्वरति त्वा सुते नरो वसो निर्वृत्त उक्थिनः 8, 33, 2. निर्वृत्ते चिन्धो हरिवो वसुर्ददिः 24, 8. शीर्षमिन्द्रस्य कर्तवो निर्वृत्ते 83, 3. 1, 31, 14. Nach SĀJ. Armuth, Noth; aber auch so v. a. dan; nach MAHIDU. nicht leer.

निरोधव्य (von रुध् mit नि) adj. einzufassen, zu umzäunen: आशया-श्चोदयानाश्च प्रभूतसलिलाकाराः । निरोधव्याः सदा राशो लीरिणश्च मही-रुहाः ॥ MBh. 12, 3242.

निरोध (wie eben) m. 1) Einsperrung M. 8, 375. बधवन्धनिरोधेन MBh. 12, 9379. Versperrung, Verschluss, Verdeckung: नानाद्रुमनिरोधेषु वसतः शैलसानुषु 3, 11554. कपोले पञ्चाली कर्तलनिरोधेन मृदिता AMAR. 87. यत्तु चतुर्निरोधो ब्राह्मणस्पेत्यापस्तम्बवचनं ब्राह्मणस्य पुरात्रिवात्मनसमये वस्त्रादिना चतुर्निरोधः कर्तव्य इति तस्यार्थो न चतुषोरुद्धरणम् (diese letzte Auffassung bei MÜLLER, SL. 280) Mit. 47, 2 v. u. fgg. प्रहेन्दुभ-निरोधे so v. a. wenn sie von einem Hofe (परिवेश) umgeben sind VARĀH. Bṛh. S. 33, 11. — 2) Hemmung, Zurückhaltung, Verhaltung, Unterdrückung: इन्द्रियाणाम् M. 6, 60. MBh. 3, 13895. 14, 1153. वात० Suçr. 1, 237, 14. 281, 5. मूत्र० 366, 5. 2, 154, 13. शक्नुमूत्र० Bhāg. P. 9, 3, 5. न-तस्य so v. a. Nicht-Regnen VARĀH. Bṛh. S. 9, 30. वृष्टि० 94, 59. des Athems Kap. 3, 33. KUMĀRAS. 4, 48. जन्म० ÇVETĀCV. Up. 3, 21. PRAÇNOP. 1, 10. बुद्धेः Suçr. 4, 313, 1. योगश्चित्तवृत्तिनिरोधः JOGAS. 1, 2. 12. 51. Kap. 3,